

הסיפור בchroma שפוכה אפיו בטענה האידיאלית מדויע העזה ליחס למולכה איזבלה כי "הדיםפה ריח של בושם"; הוא מתריס נגזה מדויע כתבה "אללהו אכבר" ולא "אללה הוא אכבר", עוד מיני בוקי סרקי והעליבים את האינטלקטואלית של הקורא. הוא מוריד את הביקורת לשפל של התנשאות ידועתי, עד שams מי שהיה נוטה להתייחס עניינית לכמה מעשנותיו של מוצר, למשל, כי באנטוולה של המאה ה-16 לא היו זוגיות בחולנות, תיאש מליחס למבקר רצויות כלשהי. יש גם דברים הגובלים באנטישמיות. כך, למשל, הוא כותב:

גורעה מכל היא המשנה הלאומנית המבאים הנבנית בברקאי. בכפר האנגולוי נזקקים היהודים לובל לשודות. ומפני הם נוטלים אותו כל העטן אך ורק מגירוד צואת היונס המצויה במסגד הנטוש.

האשמה זו כל כך מוגחת על פניה, שלא יכולה לא מוחתו הקודח של אדם שמלחמת האחים הקרה המשותלת בתוכנו העבירה אותו על דעתו: פרנקל המצעיה מסגד, העזיבה אותו ממתפללים, מלאה אותה צואת יונס, וכל זאת אך ורק כדי לתות ליהודים הזדמנות לפגוע בקדושים האיסלם.

השנה סימאה את עינוי של מוצר עד כדי כך, שהוא פשט לא הבין את הנקרה. מי שוחרק את שנת ישראל לישראל בארץ-ישראל חייב לקרוא את ספרה של פרנקל לא רק לגופו, למען ההנאה והחשלה, כי אם כדי לגלות בביבורת של יורים מוצר מדוגם מיצג של שעאת חינם, זו קללת בית שני הפוקדת אותן שוב.

אי הבנת הנקרה

אומר מוצר:

שני ערבים נוכחים הם שפהה ועבד של האביר פרנקל. והללו, כמובן, בוגדים. מגדילה לעשות השפהה, המצליחה לבגוד לאחר טבעיתה בנאר. היא, אמנם, מנשה לגונן על אדוניה המתה, שב להזות בגטיסטו. היא נוטلت את ותשמי הבודש שלו וקופצת אתם לנאר, אך גופתה צפה על התשmisים ומסגירה את מוצאת בנו הקתולי, מגיל. השיטה ידועה:

אמורה לסייע בהובלת הקורא למסר בתקווה להתרgel לעמדת האידיאולוגית לאורך 320 העמודים החופפים, הרו' השו מתרסקת בכישלון חרוץ לאחר עמודים לא רבים.

ואולי אין זה "עונש"? אולי באמת הספר גרווע! על כן, המבקר אינו משאיר זמן רב מקום לספקות, כי מיד הוא חושף את מניעו ללא בושה:

העניין האידיאולוגי הוא ליבו של "ברקאי" והמטרה מקדשת את האמצעים. שעבוד מחלט, גזעני ממש, של כל הנאמר ברווע למטרת האחת, הנעה בעינה של פרנקל, חברון יהודית טוהר מאוז ומעולם.

אכן, אי-אפשר לבטא "ביקורת על הביקורת" במילים קולעות יותר: העניין האידיאולוגי הוא בה שמדוברת הזרת, והשנה העיורת מקדשת למבקר את כל האמצעים. מטרתו "הנעה": שילוט כל לגיטימציה רוחנית מעשה ההתנהלות בארץ-ישראל. הנה, קראו: "היא גם יודעת תחקיר מהו, הרי בימים שלפני התבצרותה בהר הימני ביתר של האומנים היהודית החדשת עסקה במחקר פעולות חשאות של חילחים". כמובו, ביום הדם, ביוםיה הסוציאליסטיים, ידעה תחקור מהו, אבל רק התיששה "על ההר הימני ביוטרי" ושכח הכל. וכי יכול להיות אחרת? הלא הטרפה ל"מכורי החמאניצים" ול"אשפוזו היכירותי".

הרי אין מדובר בנערה פוחזת המקלידה ללא שליטה. אולי אין בקרב הראים את עצם חזד החנית של היהדות בקרית ארבע, בתול רומיידה ובכל חזדי בית הדסה היסטוריונים גדולים. אך למרות הריחוק התרבותי וסכנות הנפשות אפשר בוודאי להזמין לкриיה את ספריו של חיים בinyut. ולא ספר אף את ספרו של בנציון נתניהו על האינקוויזיציה.

השתלחות הפרועה והגדונית הזאת "מוגבה" בטענות לאי דיווקים היסטוריים, בביבול. פרנקל התעמקה שנים בתולדות גירוש ספרד. היא טוענת למקורו ההיסטורי, לפיו אכן למולכה איזבלה היה מאהב יהודי. יורים מוצר טוענים להדים. ויכול להיסטוריונים. אך מוצר מגדף את

לאור השחר בחברון

נעמי פרנקל, ברקאי
(ירושלים: הוצ'י גפן, 1999)

אליקים העני

Nינני מבקר ספרותי ואני בקי בספרות, لكن אוכל להתייחס אל הספר של נעמי פרנקל, ברקאי, רק כקורא. הספר הזה לא חברון במרכזו, כי אם מגורשי ספרד ומשומדי ספרד. הספר מבטא מופיעה רך ואפקט הרוחוק. הספר מbrates בעוז ובעמקות טראומה נוראה, עם הבטחה של חברון, אורדריאנו, ברקאי, באפקט. עם סיום הספר מצפה הקורא לקיים ההבטחה הזאת בהמשך, כבר לא בספר הזה. והואיל ובבירור אין זה כל ספר על "התנהלות", מצפים היינו שהסופרת וספרה יזכו ליחס הוגן והמשמעות שלנו. אך לא כך היה. סוף השמאליות שלנו. אך לא כך היה. סוף סוף, הoporת היא מקרים ארבע, "היא חברון", ועל כך משלמים. אלה היו מחשיבותם של קראתי את הביקורת של יורים מלצר בעריבת (12.3.99) "בין פטיש האידיאולוגיה לדzon אי הדוקים ההיסטוריים", בבדיקה שבנה מעיר המבקר את נעמי פרנקל "זוברו" כזו, שאין לו שום הסבר שבעלם לבד משמשתה, שהיא מחברון וספרה נוגע בחברון. אני מצטט:

לאורכו של הרווען בונה פרנקל וקטור יהודי מוגדר מאד, וכמוון היבט: יהדות שלמה (לשיטה) שתחתור לשוב "הביתה", כשהabit היא אותה חברון המציתה את דמיונו של מלכיאל הילד. זהו הנושא היחיד המפעיל את מנוע הרווען, והדבר ניכר מעין מפורט בו.

הרי לפניו הגדות החטא, והנה גם עונשו:

אם המסתגרת ההיסטורית הייתה

לא תפסתי את משמעות דבריה. אך לא, המבקר טעה.
את הפשע הגדול, שיא הפשעים, מביא יורם מלצר, כMOVIN, בסוף:

וכך תהיה חברון הלפיד ההולך בראש המחנה, והמאיר באורו למקדש בירושלים. ביוםים אלו, ימי החלפת האליטות, באה נעמי פרנקל, שכבר הカリוה בעתונן על הعلامات מדיניות ישראל, ומזכינה את האלטרנטיבתה. אווי לנו היהודים שהפצע עליינו שחר כה אפל.

ה抒ר האפל הוא כMOVIN "ברקאי", האור הראשון המפצע מעלה חברון, והוא שמשימש אותן להקרבת קרבן תמיד של בוקר בבית המקדש בירושלים. האור הזה הוא השחר האפל של מלצר. ואנו נאמר אכן מסתברא. צריך לחושך האופף את שנותו התהומתיות של מלצר כדי לראות טוב יותר את האור הבוקע מברקאי, ספרה של פרנקל.

עודין לא הבנו מ滥用 מלצר ביקרות ספרותית, אך יש. למשל: כתיבת של פרנקל "כבדה ומשמעות".

פרנקל נוברת בנסיבות גיבורייה בטרכנות עמוסת מילול על חשבון חילוץ המניעים הפנימיים שלהם ועל חשבון טוויות עלילה הדוקה. הפגמים היסודיים הללו מקשים על הקריאה וmbatlimים כל סיכון להזדהות מצד הקורא.

מעטו של מישחו אחר ביקורת זו יכול להירותם בדברים ננים וננייניים. אך לא אחרי מה שאנו בביטחון זו עד עתה. לעצם העניין, סגנון הוא עניין של טעם. פרנקל בחירה בספרה לא פסקה אחת, תיאור של מה שחשטו נצטט כאן פסקה אחת, הניגוד בין השפה המוסלמית לבין אמו הנוצרית של האביר מגיל, אבי גיבורנו, הילד מלכיאל. קראו:

פטמה נולדה למושפה מוסלמית אמידה בסביבה. היא הייתה בקיאה בקריאה ובכתיבה. הקובושים הנוצרים הרסו את משחתה. היא נכרה לשפה בעודה נערה. פטמה הקרייה ראתה את עצמה אמא לנער מיגואל, ראתה באמונת השלה את אמוןתו שלו. ואכן, הנער הנוצרי האמין באמונה שלמה בפטמה השפה. היא עמדה ליד מיטתו שלו

טורקומומדה ואת אלה שחדליקו את מדורות האוטודזהפה כרצוים. היהודי רוחץ מותר, ואולי רצוי, אליבא דמלצר, להוקיע כרצו. נוצרים ומוסלמים — לא. לומר עליהם מילה רעה, זו גזענות מבית' מדרשת כל קריית ארבע, ובבחורה ספרות גרוועה.

"פרנקל גם מעילימה בקלות רבה את גירוש המוסלמים מוספרד"

דווע, יורם מלצר, רק פרנקל! כל ההיסטוריה הגאוגרפיה העולמית חונאת בכך, כנראה בהשפעת יהודים לאונינים מכל הדורות. כי אכן כמו דפים מוקדשים לאירוע גירוש היהודי ספרד, בהשוויה לאירוע דחיקת אחוריי המאוירים מגונדרה, כמה שורות לכל היותר? והנה, גם על כך מושבים את פרנקל על ספסל הנאשימים, שלא לגירוש הזיה הקדישה את ספרה.

ועוד טעימה אחרת מן הקוקטייל של מלצר — אי הבנת הנקרה, ביחס עם ייחוס כוונות מורשות לסופרת, שלא היה לה כלל, אך למבקר היו והוא:

ואיזה מן יהדות נבנית לחברון הטהורה? לפי פרנקל היהודים יתרמו את הספרה, ואלו הקראים, המוציאים כאצאי אنسיו של בר-כוכבא ולוחמי כל הדורות, יהיו הסיפה.

הקראים שיכים בספר מפני שמלאיכאל אשכנזיה היהודי הוא, שרכש מן הקראים בחברון ארבעים בתים, את כל שכנותם, ושיכון בשכונה ("שיכון אברהם אבינו") דהיום) את הקהילה היהודית המתחדשת, כולם מגורי ספרד. אבל אין בספר זכר להיוותם של הקראים כאצאי בר-כוכבא. שוב: צריך לקרוא כדי להאמין מה מרשה לעצמו מבקר לכתב, ווורוך ספרותי להדפס, בעיתון חשוב כמעירב.

כל מי שיקרה בספר ימצא שאמו של מלכיאל אשכנז, נערת אשכנזיה שמיגל הספרדי, זה הבן לאב האנוס פרנדזו ולאם הנוצריה, הביא לאנטוליה מורה מיזא שבגרמניה ונסח לאישה, הנערה הזאת מתווארת בספר כאצאית של לחומי בר כוכבא שהובאו שניים למחוזות נהר הרין. לאחר שקרأتيי אצל מלצר את מה שקראיינו פניתי במילוד לסופרת, שמא אכן

"אין אמונה בגויים", כולם וזכהים: מוסלמים נוצרים.

את המילים "אין אמונה בגויים" שם מלצר במרקאות, למרות שאין מופיעות כלל בספר. "התשימים" הם תפילין. פשוט, תפילין, שפרנדזו הגוסס התעתר בהם לפניו מותו. האם מלצר לא שמע מימיין, שיש חוץ כזה "תפילין"? טיענו אבסטורד על פניו, אפילו למי שלא קרא את הספר: המשפחה מתאבדת, קופצת לנهر וומה התפילין שהורידה מגופת אדונה כדי להסתיר, כMOVIN, את המשעה ולהציג את הבן, מגיל. בא מלצר ומיחס לסופרת, שהיא ייחה לשפה שהבטיעה את עצמה בכוונה, על מנת שגופתה תצוף וכך יתגלו התפילין ומיגל הבן יירדף על-ידי האינקויזיציה. להבין ולהסביר את זאת מתוך הטקסט, זה ממש על סף ההזיה והשפיות. מי שגד קורא בספר, יתמה, האם זה אותו הספר שמלצר מצטט מתוךו. כתוב שורות אלה שוחח עם שני העברים האלה הם מן הטיפוסים היוטר חוביים, היוטר מחממים את הלב בספרם כלו. יתר על כן, לפי תיאורו של הספרת — אותו מגיל, בנו של פרנדזו שגילתה את יהדותו ברגע גסיסטו, הוא שחתא קשות לשפה העברית, בהימנו מהഴילה מטבחה, מפחד פן תמצא האינקויזיציה את התפילין על גופתה. מיגל, הוא אביו של הילד מלכיאל אשכנז, היה רדו' ייסורי מצפון כלפי השפה הזאת, שגידלה אותו והיתה אורה חייו בילדותו, שהרעיפה עליו את חום האם שמנעה ממנו אמו הנוצריה האדומה, הקורה, הרחוכה והמתנכרת. דזוקא השפה העברית היא הקוטב הנגיד, החובי. ובבינתו של פרנדזו היה גם עבר, שהאנקויזיציה שרפה אותו בסופו של דבר, אדם שמתואר כמשכיל, אנושי מאוד, שותף לטבל ולרדיפות בלבד יחד עם היהודים. אי-אפשר לקרוא את הספר מבלי להתרשם לכך. לייחס לסופרת כאילו תיארה את שתי הדמויות העבריות הללו על משקל "cols וזכהים: מוסלמים נוצרים" (כך, במילים אלה כותב מלצר) את זאת צריך לקרוא כדי להאמין!

אלא שבמשפט האחרון הזה של מלצר חבואה עוד טרונית אחת, הלמחי הספרת רואה בנוצרים וזכהים. גם זו, כנראה, "לאו מנויות מבישה", להציג את

אלא זאת: צאו מכם! זו הייתה כל ה"יבירות" על הספר. עד היום ותובעת פרנקל שיחת נורמלית על הספר כמו על כל ספר אחר – ואני עניינית. כי אין רחמים, אין חינה ואין חילה במלחמות האחים הקרא, האכזרית, הניטשת על ארץ-ישראל.

לשנת החינוך הזאת נפל קרבן ספרה של נעמי פרנקל בכמה מהוגו התקשורות העייניות. אך על כך נשיב אותנו בהגשנו מנהה לנעמי פרנקל – את אהבתנו, ולספרה – את הערכתו והקורנותו ■

הסבר – או מחלוקת עoonות?

Ron Rosenbaum, *Explaining Hitler*
(Random House, New York, 1998)*

לורנס ויינבאוום

"**האומנההן והפלקסיוון הם נוראות הדנינים**
התובים ביוטו שאחי השair אחוויו."
פאולה היילר (ולף) – אחוינו של היילר (עמ' 130)

לתארו כיצד מכוח דייניד ארוועונג, היסטוריון הבריטי האנטישמי, את זועמת השואה לתופעה שהיא רק "רצח גנרי", כותב רון רוזנבוום:

"רצח גנרי" ראיינו לתואר של אחת מצורות הלשון הנקייה הגזלות ביטור בשלהי המאה העשרים. ארוועונג מתאר את מה שהתרחש במחות המות כמשהו נפשע פחות מרצת ממש, אף שהקרבות מתיים לא פחות (עמ' 232).

ד"ר לוטס ויינבאוום הוא חוקר בכיר ועורך במכון של הקרן הקיימת לישראל, ומרצה להיסטוריה במכללת יהוד ושוורץ. הוא מחבר-שותף של ספר על חיים ותקופתם של "היקיס", העומד לראות או רוחצת בוהלט Bohlaus בקהל. לי' הוא משתתף קבוע בתמיכת

ביקורת זו כתבה על-פי המקור של הספר באנגלית. בניוינמס יצא לאור תרגומו לעברית: *היילר – משע אל שושי הרשע* (תרגום: ברוך קורוות; תל אביב: הוצ'מן מטר, 1999). כל המוביוט מהספר לקחוותם מן התרגום, ומספריו העומדים הם לפני השיח העברי.

במציאות, חברון אינה מותחן-פעולה. אלא שמלצר אינו אוהב את התוכן, ומילא דוחה גם את הסנון. ישפטו הקורא.

כל מי שיש את נפשו לדעת עמוק הפיגוג הטוגי בעמו, עצמה של השנה עד כדי אבדן כל כושר שיפוט, מומלץ לו לקרוא את ביקורתו של יורם מלצר יחד עם מושא האדיוקות העיורת של שנות חברון אצל מלצר מזכירה פעמים חרדים קיצוניים שנאנתם את "הציונים החלילניים" מרחיקה אותם אפילו מן הערך הדתי המובהק ששמו ארץ-ישראל. הרבי מסטامر, למשל, שシリב להתפלל בכותל המערבי, מפני ש"נקבש עליידי הציונים". במה שינה צורתו האופקים, העשנות הדוגמיטית הזה, הגובלת בילדותיות, מגישתו של בעל "הדת החלילנית" מלצר, שהברון היה בשביבו בדיקן כמו המכשול לרבי מסטامر?

חוט שחרør של שנות אחים עבר דרכם כל תולדות ישראל, מdatן ואבירם וקורח ועדתו ועד "גוש שלום", שעשו יד אחת עם מחבלים נגד בני עמו. הגיאוגרפיה של יש"ע, ירושלים והגולן היא רק שדה-הקרב שעליינו מתנהלת מלחמות התרבות, מותחולל הקרב הרוחני על זהותו של העם המתגבש כאן – ישראל או כנען, יהודה או יוון.

אך יש גם נחמה, וכן רע בליך. אוטו שדה-קרב, שבו מלצר הולם בחרבו בפרנקל, מגיש בחזית אחת בעליירית חדשים: חילונים לאומיים עם דתים ואפיקו חרדים באדמת ארץ-ישראל. מכל שטחי ארץ-ישראל שוחררו השורש, הנטווע באדמת ארץ-ישראל. במלחמה יש"ע, נקודת החיבור היא חברון, מקום קבורתם של אבות האומה, ולכן שם מוקד הלחימה. כי כחוזק החיבור, בגודל המשיכה, כעומק האהבה כך עז הנתקתק, חזקה הדחיה, ביערת אש השנהה של המתפלגים בעם, שמערת המכפלת היא להם "החראמ האיררמי", חברון – "אל חיליל", ומשאות נפשם – טיהור אתני של היהודים מתוך מחוזות התנין".

וזו אכן הייתה גס "הביבורת הספרותית" על ברכאי בערוץ הראשון של הטלוויזיה. נעמי פרנקל הוזמנה לתכנית הלילה, שבה סוקרים ספר חדש כל ערבית. אך שלא כסופרים אחרים, אכן לא המנחה שוחחה אותה, כי אם הזמיןו במיוחד אחד מגודולי השונאים של חברון יהודית, את חיים הנגבי. הלה הודה שלא קרא את הספר, ולא היה לו מה לומר,

מווארת באור ראשון של יום. פטמה הימה המזון והמשקה. היא הייתה המרתוּבִים הצוברים בשדות החמנית הפורחות. היא הייתה לבלב האביב ושלכת השטיין וקייפאון החורף. פטמה הייתה כל האיסורים וכל ההיתרים. חייה היו מסורים אך ורק לאביך פרנדזו ולבכورو שאהבה אותם. ואדונה אהב אותה ולא את גבירתו הרמה. הוא אהב את בונככורה וחידז', ופטמה אהבה את הנער עמו, שי שעניך לה אדונה. פטמה הייתה האמא הנכונה והקרובה של הנער מיגואל בבית דה-סנטנה.

اما יש רק אחת! הדבר נודע לנער מיגואל ביום אחד. פטמה פינתה את מקומה על האסקופה לגבריה לאונורה, היא האישה שילדה את הנער מיגואל. לא ברצון ילדה אותו. החווים אילצו אותה לדת בן ובנות לאביך שלא אהבה. היא הייתה האמה הרחוקה והנעלה בדלתה. יום אחד נפתחה דלת הכניסה, והבל דק של בשם היסמין פלש לחוטמו של הנער ואחריו נכנסה הגבירה לאונורה. הכומר המופגע החריש, עמד אל מול הגבירה כמו בעמידת דום. הנער מיגואל נדחים וקפץ שפתיו בבהלה ואילו עיניו התרחבו לראות נכונה.اما הגבירה באה! גבואה גורמה על רונו המשוגע. לבושה קטיפה שהתארכה עליה וצבעה ארוגמן אדמדם. שמלה הדורה כאילו הוזמנה לחגינה אצל מלצר וארוגמן זקופה וארוגמן בורגדינו. ועמדו זקופה וארוגמן מוכפתרת מכף רגליה עד סנטרה. תחרה שחורה ירדדה מואשה על כתפייה וצלב זהב הב_hiיק על חזזה. צלב שדמיונו רב לזה שהיה תלוי על בטנו של הכומר. גבירה וכומר בצלב אחד ובבוחק אחד. ושתיקה ומכובча ועמידה מתוחה! הנער מבוככו מנה את הכתופרים הרבים שסגורו על שמלתה של אמא הגבירה, והאדימה מעלי הלאקה השחוורות עד פניה הלבנים והחרים. מיגואל הביט באמא הזרה והרחוקה ושאל לבבו לפטמה הקדובה. ידע בחוש שאמא הגבירה סילקה אותה מאסקופת...

"כבד ומשורך"? "טורחני ועמוס מליל"? נכון, גיון גירשים מגע ל'תכליעס' ציק ציק – ישיר ומהיר. בספרה של פרנקל הקדובה חייב להצטייד בנשימה ארכוכת. כל משפט טעמי וריחינו עמו. כי כמו

ニック。העובדת שהוא אכן מלמד הספרון בוגר השן האקדמי היא למעשה אחת מנקודות העצמה של הספר. הספר נכתב למען ציבור משכיל, ולאו דווקא למען חוקרי התקופה הנאצית בלבד, חסר סגנון הנמלס ו"הגבוה" במרקורים רבים.

כללו של דבר, אחרים שנים ארכות של מחקר, העמיד המחבר לרשותנו ספר שאינו ערוך לו – הן ככלאה עיתונאית השורה בעמויות וזוטות מעניינות לרוב – אלא חשוב מכך: מדריך לגודש העצום והமביך של ספרות (בהיסטוריה, בפסיכולוגיה, בסוציולוגיה, בתיאולוגיה... ובעupt בכל "לוגיה" שאפשר להעלות על הדעת) שצמחה מותוך האפר של גופתו החורוכה של היטלר.

יתכן שהסוגיה המאתגרת ביותר מכלן היא סוגיית "צידוק הדין" – כיצד לישב בין קיומו של האל לבני קיומו של הרשע, שרובנו משוכנעים כי היטלר היה התגלמותו אבל כפי שנראה בהמשך, יש גם כאה החולקים על אפיונו של היטלר כשי...).

על אף עצמת הטיעונים של אחדים מהוגים שהתיאוריות שלחים מוצאות בספר, וביחסם לבנוונותן, נראה שדעתו של אלוין רוזנבלך, הומוהה למדעי היהדות (המובנת על ידי המחבר) היא הקורובה ביותר לממציאות: "זדונה שנות תיאור של אдолף היטלר לא הצליח לתאר את האיש, או להסביר אותו כהלה" (עמ' 14).

הזרו העיקרי לחיפויו ולבודתו של המחבר היה בעסם מאמר של מילטון הימפלבר, שהופיע ב-1984-ב-Commentary, ונשא את השם: "אין היטלר, אין שואה". ואכן היה גם דעתו של יהוד באואר) את התקפיך של מילטער בשואה (ודעתו זו היה גם דעתו של היטלר, מבלתי והמחבר מסכים עמה בהחלה, מבלתי שלל את הצורך לאן את אחירותם של הגermנים ותלייניהם, מצד אחד, ושל היטלר, מצד אחר. כמו שהוא מסביר במובא בספרו:

אפשר לומר שדוחיקתו של היטלר לשולטים בחשיבה בת-זמןנו מקבילה לאפנה הרווחת של "מוות המחבר" בתיאוריה הספרותית של ימיינו... הנטייה ברוב הספרות החדשנית היא לכפור בחופש החלטתו של היטלר לבחור בדרך הרצתנית שבחר, ולמעט בערכו. שלילת חופש ההחלטה

התחיל להסביר ולהסביר על השאלה "מדוע", יובילו אותנו למטען הצדקה, בין שתרצה בכך ובין שלא. השאלה, ככלעצמה, מציגה את המוגנה ואת הגסות שבה: מדוע הרגים את היוזה והיהודים? מפני שאין תשובה לשאלת מודע". מפני שבמילים אחרות, כל תשובה מתחילה, באופן בלתי-מנען, להעניק לגיטימציה, ולהפוך את המתליק הזה ל"ימובן" (עמ' 254).

אבל הדחף לחפש ולמצוא תשובה, הסבר כדי להבין "מדוע", או לפחות "יכיז", מעוגן הטיב ברוח האנושית ואי-אפשר לפטור אותו כלאחר-יד. שום דבר בהיסטוריה אינו מקודש עד כדי להיות מעבר לבחינה ובדיקה, אלא שבכרכרה יש להבין מה. כמו שהסביר פרופ' יהודה באואר למחבר הספר: "העובדת שמשהו ניתן להסביר בעיקרונו אין פירושה שהוא כבר הוסבר" (עמ' 271).

רוו ווונבאום, עיתונאי אמריקני, היה מודע לטיב לכל המכשולים הללו, וקיבול על עצמו להסביר את מה שנראה כבלתי ניתן להסביר, או לפחות להסביר את המשבירים. המחבר מודה שזוו אתגר בתלייאפשמי.

רוזנבלום משתדל בכל כוחו להבין את "השיטה שבה חותרים המשבירים אל פרס ההסביר שאין בולטן, אל החוליה החסורה, ואל המשתנה המרכזי הסמוני במקורי היטלר" (עמ' 153). אבל חשוב לא פחות, שהוא מעדין להוכיח בנסיבות סדר-היום שם מצעים למכירה. ולרבים, אם לא בכלל, יש סדריים כזה או אחר.

באמצעות ראיונות עם אחדים מההיסטוריה והתרבות, הסוציאולוגים, העיתונאים והతיאולוגים המוביילים שחקרו את היטלר, ובאמצעות מחקרים בספרות ובארכויונים שונים, מתמודד רוזנבלום עם הנושא במחשבה ובשדונות

¹ אחד הגילויים המטרידים במיוחד בדיון שקיים המחבר עם קלוד לנגן, בימאי הסרט הווער "שואה", הוא שהראיון המצمر המוצע ברטע הספר מטוביילקה, האיש שגילית את שער ריאון הנשים לפני הכנסון לטא הגויים, היה בעסם ריאון מבוים. האיש כבר היה בימים אלו, ולעמן שכר מספירה כדי שייעמיד פנים שהוא גוזו שער בשעה שהוא מסוף את סייפו. וזה אף אולי אותו להסביר על שאלות, למרות שהאיש הדיחק כבר את הדברים מייכרוו, פמי נשים ובוטה, וכן פוץ גם בגבי תחומי ההסברה לבין הרצת בפועל, איןך יכול להודיע – בצרפת אנהנו – אומרים engendre [ליקור, לחול] – אינך יכול לחול רשות כזה. ואם בטקסטיקה כזו.

"מתים לא פחות". זהה הבעה הרגשית שאיאפשר להימלט ממנה בכל ניסיון "להסביר" את היטלר, אם אכן מישהו מסוגל "להסביר" את המונע שדחף את האומה הגרמנית למחות את יהדות אירופה מעל פני הארץ. ובו נשכח את ממדיו האmittים של המבול שדחף את אירופה; הוא חורג הרבה מעבר להשמדתם של בני-אנוש ורכוש גודיא, כמו שאמר גיזע טננברג: "מה שקרה בפולין לא היה רצחם גודיא. אנשים חדלו להתקיים, אמונה הוושמדת ציוויליזציה עברה מן העולם".

הרי ברי לנו שעצמותיהם של היהודים ואפרם, המפוזרים לאורכה ו Lorbeh של "יכיז", מעוגן הטיב ברוח האנושית ואי-אפשר לפטור אותו כלאחר-יד. שום דבר בהיסטוריה אינו מקודש עד כדי להיות מעבר לבחינה ובדיקה, אלא שבכרכרה יש להבין מה. כמו שהסביר פרופ' יהודה באואר למחבר הספר: "העובדת שמשהו ניתן להסביר בעיקרונו אין פירושה שהוא כבר הוסבר" (עמ' 271). רואו ווונבאום, עיתונאי אמריקני, היה מודע לטיב לכל המכשולים הללו, וקיבול על עצמו להסביר את מה שנראה כבלתי ניתן להסביר, או לפחות להסביר את המשבירים. מפה נובדים אנו "מבינים", הרי ברובם כלשהו – ולא גותה כבר כתוב כי Du gleicht dem Geist, דהיינו אשר הבנת – דמיית).

ואחריו ככלות הכל, יהיה אשר יהיה ה"הסביר" – חשבו על מילה זו לרוגע, מפני שהיא מKENA לבניות של הרוע משמעת חדשה – יהודי אירופה "מתים לא פחות".

ברובד מסוים קיים דחף קמאי לנוגות את המשבירים, ולא מץ את דברי קלוד לנגן, מפיק הסרטים חס-המוג, שאמר כי:

"אתה יכול לחת את כל הסיבות, את כל תחומי ההסבירה, בין זהה הסבר פסיכון-לטיני, או ניגוד בין הרוח הגרמנית – die geist – היהודית, ילדותו של היטלר, ועוד. אתה יכול לחת את האבטלה בגרמניה, את המשבר הכלכלי, כל מה שאתה רוצה. אתה יכול לחת את כל תחומי ההסבירה האלה, כל תחום יכול להיות נכון, וכל תחומיים ביחס יכול להיות נכון. אבל אלה ביחס יכולים להיות נכוןים. אבל אלה הם תנאים. וגם אם הם נחוצים, הם אינם מספיקים. בוקר הנה אחד אתה צריך להתחיל להרוו, להתחיל לרצוח המונחים. ואני אמרתי שיש פער בין בין כל תחומי ההסבירה לבין הרצת בפועל, איןך יכול להודיע – בצרפת אנהנו – אומרים engendre [ליקור, לחול] – אינך יכול לחול רשות כזה. ואם

מתמקד בשאלת אם ד"ר בולוק היה רופא מיום והגון, או שמא גבה מהיטלר הצעיר מופרו על טיפלוו. ואז מבאים מחרם ספוגת היוזופרים, שבמציאות המלמלה ספוגת היוזופרים, שבמציאות הטיפר הרופא בגברת היטלר. כאן טמון הפתקה להבנת רב-המטרחים של שישה מיליון יהודים. העובדה שד"ר בולוק וכן אחד הצדים בויקוח המנסה לטור את שמו הטוב של דודו) הם קרוביו משפחה של פרנץ קפקא מוסיפה לכל הפרשה נוף מיוחד במינו.

רוזנבואום מציג גם שלל תיאוריוט הסובבות סביבה יהודים יהודים, המנסות להסביר את התפתחות שנותנו של היטלר ליהודיים: ביןיהם שב היהודי שפיטה את שבתו של היטלר אביו ועביר אותה, כאשר עבדה אצלו כמשרתת; מורה היהודי למוסיקה שניהל פרשת אהבים עם גלי ראובל (Raubal), אחינוינו אהובה של היטלר, שמה בנסיבות חדשות; פרוצה יהודיה מונינה שהדביקה אותו בעקבות... מזור לצין זאת, אבל יש יהודים רבים הנפטים לתיאוריות אלה, שהיו מסיבות את אשמת השואה אלazzo דמות יהודית אפהה:

התעקשות המופלאה הזאת להאמין בתיאוריית הדם היהודי – היה היסוד שעלייה נבנתה רעועו בכל שוויה, וחוץ העובדה שיתכן כי אין לה יסוד כלל – מלמדות שהיא מספקת צורך עמוק יותר. במובן הקודר יותר, יתכן שהיא ממש מאת צורך יהודים יתרכז במלאת צורך מסוים למצוא יהודי כלשהו, כל יהודי שהוא, אפילו נער מפוקק בן תשעשרה, ולתולתו בו את אשמת השואה. לחילופו, יתרכז שהיא ממש את צורך להאמין שהשואה גורמה בגל משאו של יהודים עשה, גם אם העונש אינו עומד בכל יחס לחטא, ובלבך שלא קיבל את הרעיון הבלתי-נסבל שהיהודים לא הושמדו בכלל מה שעשו, אלא משומש שהיו יהודים (עמ' 64).

קרל קראוס, שנטמול מזו ומת לפני השואה, היה פטור אפוא מראות אישור מובהק כל כך לאמרתו הידועה כי "פסיכו-אנליזה היא מחלמתם של היהודים שקיבלו סיוע-זוכיות; הדתים מסתנפקים בסוכرت". אפשר רק לתהות מה היה קראוס חשב על התיאוריה של אריך פרום, כי שורשי "התפתחות הנקרופילית" של היטלר נעוצים "בגilioי

הטבועה בהם, דומה שהטיעו של אי-שפויות עלול להתකבל על הדעת. "סליח להם, אלוהים, כי אין הם יודעים את אשר הם עושים..." מדרך הטבע שהתיוארה של בולוק קוסמת מאוד לגרמנים, שהיו רוצחים מאד להיראות כמו "ירומו" על-ידי היטלר.

המחבר מצביע על הבויות המתעוררות עקב הניסיון להשתמש בהיטלר כסמל לרשע, כפי שהוא לשותם במרקם רביים:

היטלר נהף להתגלמות הרשע בנסיבות הפולקלית, עד כדי כך שפילוסופים משתדלים בכל כוחם לגנות את מה שקרויה היום argumentum ad Hitlerum להיטלר כדי לטעים וכוח על כל דבר שהוא, מעונש מוות (יענו, הרי היטלר היה ראוי לו, לא?!) ועד צמחונות ("הרי היא לא עורה לשפר את אופיו של היטלר, נכון?") (עמ' 20).

МОבן מאליו שכאש אמורים לנו שכדום, מסלובדן מילושבץ ועד צדאם חוסין הוא "היטלר החדשי", סכנת הפיחות במעטדו של הפילר, הולכת וגדרה.

כתב-חאים הבוטה של הימים מקובי (Macoby) כלפי הנצרות, מקור העילון של היטלר ושל השואה, מוטט על נימה מוכרת: היטב:

בעיני מקובי, החזרה על סיפורו יהודה איש קריות – מאות על גבי מאות שנות שיטיפות-ሞחות של ילדים נוצרים בסיפור הקמאי על מלשין יהודי TAB בצע שקיבל תמורה מעשחו מוחר דמים – הצבירה לאיטה, ובתקופת השואה היפה לצמאו עמו, טبع היטר, לדם היהודי, צימאו רוי נקמה שב עבר בא על סיפוקו בפוגומים מעת לעת, אבל תומך עליידי היטר על נקלה להשלמה עם ההשמדה (עמ' 309).

"שכח את האוניברסליות", אומר מקובי, "אי-אפשר להיות אוניברסלי עם אמונה שתמצית מהותה היא שנת יהודים בראשון" (עמ' 306).

אין ספק שאחד ההסברים הדמיוניים ביותר שמציג רוזנבוום עסק בטיפולו של רופא היהודי מלינץ, ד"ר אדווארד בולוק, במהלך הרטון של קלרה, אמו אהובה של היטלר. חלק ניכר מההסבר הזה

זהה מהיטלר פותחת בפניו מפלט נוסף, מפלט מאחריות.

בספר אחד זה מפגשים אותנו עם הביוורפים הגדולים של היטלר: אלן Trevor-Bullock (Bullock) וו טרוור-רופר (Roper), ומציגים לפניו סקירה תמציתית של הויכוח ביניהם, המתמקד באופןו של היטלר: האם הוא היה "רשע", או "רך" מעשו.

במרכז השקפותו של טרוור-רופר בוגע להיטלר ניצבת התפיסה שהיטלר היה משוכנע "בצדתו". רוצה לומר, שהיטלר האמין במה שהוא עשה – מטהר את העולם מן החידק היהודי המסוכן. כמובן, אין ספק שמעשו היו מורשעים, אבל הוא – לא.

לקרבנותו אין בכך, כמובן, כל נחמה, כי יש לזכור שהם "מותים לא פחות". לא ברור בדיק מה המקום שם תופסים בזיהו זהה. הם לא אמורים.

בולוק, לעומת זאת, סבור שהיטלר היה אדם רע מיסודה – הרפטון ציני, שחוק-רמאי – מאחיזעניים – השואף לשולטן בכל דרך שיוכל להשיגו. במקרים אחדות, מכיוון שישנם כבר במצבם מודלים אחדים להסבירים היסטוריים הגיוניים, אפשר להסביר את היטלר באמצעותם. היהודים היו רק אמצעי להשגת מטרה. ההסביר של בולוק מלמד שהגרמנים היו פשוט נאים – הווו אותם(!), כן – הוננו, קיבל את היטלר מנהיגים, והם לא תמכו בו באמת ובתמים, מתוך הכרה.

אולם בשנים האחרונות החל בולוק לחשוב – בניגוד לעמדתו הקודמת – שאי-אפשר להתעלם מהאידיאולוגיה הנאצית:

... עכשו אני חשב שהאידיאולוגיה אכן תפסה אצלו מקום מרכז. אני חשב שהוא מושך אליו מפני חריטה, אשםה, כל דבר. לא היה אפשר להזיז אותו מהאידיאולוגיה הזאת, מן האמונה שהוא האדם שנשלח על-ידי ההשגה העילונה (עמ' 112).

הסכנות הטמןנות בשני ההסבירים מזדקרות מיד לעין. אם היטלר האמין במה שהוא עשה, אפשר למחול לו על עונו בקלות: הרי אם לא היה מסוגל לבחין באמת, איך אפשר להאשים אותו? אם הגרמנים, אליבא דז'ניאל גולדהגן, היו מסנוורים בגל האנטישמיות "החשלה"

נראה, שבהתלהבותו לתקוף את גולדהן, יריבו, מוריד בראשגיג את רמת הוויכוח, ובתוך כך פוגע בזכר היהודים.

בין הפרשיות המענייןות ביותר בספרו של רוזנבראום מזכירות תולדות מאבקיהם עיתונים כמו *the Post* ו-*Munich Weg*, Gerade Weg, במיינץ (העתונותים של שרובם נרצחו זמן קצר אחריו שהיטלר עלה לשפטו, בינוואר 1933). היבט זה בעברו של היטלר אכן ידוע כמעט, ורוזנבראום עשה שירות טוב כאשר הביא אותו לתשומת-לבנו. הוא מצטט גם מדבריו של קונרד היידן, הביגורף של היטלר, שగרש כי סוד עלייתו לשפטו של היטלר טמון באימוץ שיטות מקיאוליות שייחסו דזוקא לאובי הגדלים ביוור – היהודים, בפרטוקולים של זקניז ציון. שיטות אלה כוללות מניפולציה של אמצעי התקשותה, תחריה תחת מוסדות המדינה וקשרת קשר לשולט בעולם :

הײַדְעָן מוציך לנו שה"פרוטוקולים" לא רק תיארו קנוןיה יהודית עולמית נשאית. למעשה, מוצג בהם מדריך שימושי... למזימה כזו... הײַדְעָן טוען שלא זו בלבד שהיטלר איש לעצמו את המזימה היהודית המזוייפת כחונו לגבי העולם, אלא שהוא גם אימץ לעצמו את הטקטיקות שזיווגי הציג ייחסו – שקרית – ליהודים, והשתמש בהן בהצלחה רואיה לציון; הצלחה שהפכה את היטלר עצמו למשמעות זיווג (עמ' 86).

יש להזכיר תודה למחבר על שהחזר את ליסי דוידוביץ' המנוחה, מחברת הספר המלחמה נגד היהודים, אל המקום הרואוי לה בפנטאיון של מלומדי השואה. דוידוביץ', והთיאוריות הלא-פוליטיקלי קורקט"י שלח יצאו מן האפנה בשנים האחרונות. תיאור היטלר המצחיק, לפי התיאוריה שלה, הוא אחד הראשונים המצמררים בספר שלנו, הנחרתים היטב בזיכרון.

"תיאוריות מהשתח" ו"תיאוריות על משתנים סמוניים", "מצמצמים" ו"פונציונליסטים", "בעלי כוונות" "פסיכו-היסטוריונים", "ביופוליטיקה"... דא עקא, שבסתו של דבר האמת העצובה היא שעל אף המץ העצום והמאכרים הכריריים שהשאקו במחקר זה, ככל הנארים עם אמת אחת שאי-אפשר להתחש אליה. הדוד אברהם ואראן

מחדש את המושג 'היטלר' בעינינו, כדי להסביר אותו במושג הרשות הקודמים, המקובלים علينا?" (עמ' 210). אבל עד כמה חשוב לנו לכמת את הרשות? לצד החסברים המעוותים, ואולי אפשר אפילו לומר שהם בגדר חילול-השם, מצוית גם מחשבותיו המיסורתי של האינטלקטואל האצילי, אAMIL פקנחים. יש מי שיטpig מכך שהתיאולוג הנודע מעלה את היטלר למדרגות דמות מיתית, שאיפשר לתהות על קנקנה במונחים מקובלים, אבל "המצווה התריד" של פקנחים, שאון להרשות להיטלר להשיג ניצחון אחרי מותו, ממשיכה לצורב גם היום, כמו ביום שבו ניסח אותה לראשונה. רעיון הבניי על ההנחה שאנו במלחמה עם היטלר, או מצוים עדיין במלחמה עם היטלר, לפחות שעילינו לשאוף בכל מואדנו להפיח בעם היהודי רוחחחים מוחודשת. פקנחים מזולג ברטיעתם של רבים ממנסבי היטלר מלכנתו "קישע במודע". פקנחים אמר זה את לאו היסוס, כמו שמסביר המחבר :

פקנחים זוחה את הטוב שבהסברי היטלר באותו הצורה שבה דחה תואס את המוקינות במשחקם של פועלם הבהיר בחנות ליל קיז: "גם הטוביים שבhem אין אלא צללים" – כל השחקנים הם שחקנים גורעים אם הם ממשתדלים להביאו לנו את האמת של היטלר (עמ' 284).

למעשה, עמדתו של פקנחים קרובת התפיסה שאפשר בכלל "להבין" את היטלר. הפרק על דניאל גולדהן מוסיף זווית-ראייה מעניינת לויקוח המשער את גרמניה מזו פרטום האופול של המלומד הצעיר מהרווזד. יהיו אשר היו הילקויים בעבורו של גולדהן, טענתו הרצינית מכל בחינה אחרת של המלומד קריסטופר בראונינג כי גולדהן "עשה הרבה" – ממצטט גטו-איצ'ה [של השואה] – והוא לסייע [נרטיב] על יהודים וגרמנים, במוקום על המערב ועל האחרי הכללי" (עמ' 341), היא טענה שתתקבלה אצל רוב ניצלי השואה בזעזוע גדול. הרי שהם אינם זוכרים את מה שעבר עליהם גטו-lodz, באושוויץ או בטרנס-דניסטריה, כמפהש בין "המערב והאחרי הכללי".

העריות החולני" של הקשר ההדוק בין היטלר לאמו. היטלר רחש את השנהה העמוקה ביותר כלפי הגרמנים, ולא כלפי היהודים! או שnitן ליחס את רצח ששת המילונים לטייש, שיש טוועים כי נס באחד מאשריו של היטלר, כשאודף הצעיר ניסה להשתין לתוכו פיו.

ומה נאמר על אלה שchipשו "הטיסבר" להיטלר במיניותו שלו. המחבר מסכם את החקפות הלו ועיר כי "אם אפשר להקל את המתדיינים על מיניותו של היטלר [הרוי זה] למפלגת הנורמלויות, למפלגת הסטיה" ולמפלגת חוסר המיניות" (עמ' 135).

אני מנסה אפילו לתהות מה היו חושבים דודי אברהם, אשטו ושיי יידי, שגורשו מטרנופול אל מותם בבלז', או שעורות קרוביהם, אילו יכולו לראות אלו:

מאזים נעשים כדי להסביר את רציחתם: האם באמת חשוב למישחו אם היה להיטלר סוד מינאי בנסיבות, נראה שהוא היה חשוב במיוחד לשתי קבוצות שונות מאוד זו מזו. זה היה חשוב לפרוידיאנים, כהוכחה לאמונה שאת האמת המגדירה את האיש שאי-אפשר לנתחו אפשר למצואו בסמי יותר מאשר בגלוי... הקבוצה השנייה שהצטרכה לפרוידיאנים בקידום הרעיון של סוד מיני, ולמעה הקימה אתם ברית הסבריה מוזרה, מרכיבת מכמה עיריקים מריר נפש, נאים לשעבר, מחוות הפנימי של היטלר (עמ' 152-151).

תשומת-הלב שהוקדשה למבושיו של היטלר, משקלם וחשיבותו שייחסו לה כשורר כל, ולאשך שנטען כי היה חסר לו, במיוחד... הגעה למדדים קומיים כמעט... מיתנוס האשך האבוד משמש מטאפורה לדחף למצוא איזה חוסר נורמליות שונה וייחודי באישיותו של היטלר, שהיא בכוונה להסביר את היקף של פשעי איזה חריג של הטבע ולא כמשמעותו מתוך טבע אנושי "נורמלי", שלאלא כן היה משותף לנו ولو (עמ' 154).

המחבר מנתה גם את עבודותיהם של פילוסופים, כמו ברל לאנג, שהקדשו את מרכזם למתן תשובה לשאלת האם "עלינו להגיד רוח חדש את המושגים המקובלים שלו לגבי קישע, המחזיקים מעמד כבר מאות שנים, כדי להביא בחשבון גם את אופיו של היטלר; או שמא לעינו להגיד